

Jatko-opinnoissa jatkuu myös ruotsin opiskelu

Kaikkiin korkeakoulututkintoihin kuuluu oman alan opintojen lisäksi viestintä- ja kieliopintoja. Tämä voi tulla joskus yllätyksenä opiskelijoille, jotka ovat hakeutuneet korkeakouluun tiettyä alaa opiskelemaan. Suomessa pidetään kuitenkin tärkeänä sitä, että korkeakouluista asiantuntijoiksi valmistuvilla on kotimaisten kielten ja vähintään yhden vieraan kielen taitoa.

Käsittelen tässä artikkelissa ruotsin opintoja alemman korkeakoulututkintoon kuuluvana osana. Ruotsi kuuluu toisena kotimaisena kielenä niille opiskelijoille, joilla on suomenkielinen koulusivistys. Kerron ruotsin opintojen tavoitteista, sisällöistä ja arvioinnista. Koska olen toiminut parinkymmenen vuoden ajan yliopiston kielikeskuksessa ruotsin opettajana, kuvaan pääasiassa yliopistojen ruotsin opetusta. Samat säädökset ja periaatteet koskevat kuitenkin myös ammattikorkeakoulujen tutkintoja, ja sen vuoksi eri korkeakoulujen välillä on tehty paljon yhteistyötä esimerkiksi opetuksen kehittämisprojektien kautta.

Korkeakoulujen ruotsin vaatimukset rinnastetaan valtionhallinnon kielitutkintoihin, minkä vuoksi näitä opintoja on perinteisesti kutsuttu virkamiesruotsiksi. Nimityksellä on siis viitattu siihen, että opintojen avulla osoitetaan samalla kaksikielisten julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavaa toisen kotimaisen kielen taitoa, minkä vuoksi ruotsin taidosta tulee merkintä opiskelijoiden tutkintotodistukseen. Virkamiesruotsi-nimitys ei siis tarkoita sitä, että opiskellaan virkamieskieltä, eikä tällöin ajatella vain virkauralle valmistuvia opiskelijoita.

Asiantuntijaviestintää ruotsiksi

Korkeakoulujen tutkintoasetuksissa mainitaan tutkintojen yhdeksi tavoitteeksi opiskelijan omalle alalle tarpeellinen viestintä- ja kielitaito. Tässä tavoitteessa esitetään kaksi ruotsin opintoihin vaikuttavaa asiaa. Ensiksikin opetuksen sisällöt kytetään opiskelijoiden tutkinto-

ohjelmiin. Ruotsin opetuksessa korostetaan sisällöä ja tätä kautta erityisalan terminologiaa. Kurssin alussa opiskelijat kommentoivat joskus, että he eivät osaa käsitellä oman alansa kysymyksiä ruotsiksi. Se ei ole tarkoituskaan vaan on juurikin kurssin keskeistä oppisisältöä. Terminologiaan tutustuminen aloitetaan monesti käsittelemällä opiskelijoiden korkeakouluopintoja, ja erityisalan sanastoa kartutetaan ja harjoitellaan monenlaisten tehtävien kautta. Samalla tutustutaan erilaisiin oppimis- ja opiskelumenetelmiin.

Toisekseen tavoitteen kielellinen muotoilu (*viestintä- ja kielitaito*) korostaa viestintää eli kielen aktiivista käyttämistä erilaisissa viestintätilanteissa aina kunkin opintoalan painotusten mukaisesti. Kirjoittamista harjoitellaan esimerkiksi tuottamalla viestejä, raportteja, referaatteja tai blogitekstejä. Suullista taitoa harjoitellaan vaikkapa keskustelemalla, pitämällä esityksiä, alustuksia sekä kasvokkain että digitaalisesti. Tehtävänannoissa saatetaan edellyttää kuvaamista tai kertomista, neuvomista, argumentointia, analysointia tai eri lähteistä hankitun tiedon välittämistä.

Erilaiset säädökset ja linkitykset valtionhallinnon kielitutkintoihin luovat ruotsin opetukselle raamit, mutta varsinaiset osaamistavoitteet ja sisällöt sekä opintojen laajuudet määritellään itsenäisesti kussakin korkeakoulussa. Välttämättä yhden korkeakoulunkaan sisällä ei ole yhteistä ruotsin opintojen opetussuunnitelmaa, vaan eri alojen kursseilla saattaa olla erilaisia tavoitteita ja sisältöjä sekä kurssilaa juuksia, koska eri aloilla saatetaan tar-

vita erilaista osaamista. Vaikka kurssilla olisi siis sama taitotaso, nimi tai laajuus, sisältö voi vaihdella hyvinkin paljon sen mukaan, minkä alan opiskelijoiden kurssista on kyse.

Kirjallista ja suullista viestintää

Ruotsin kielen asema toisena kotimaisena kielenä aiheuttaa sen, että opiskelijoilta vaaditaan sekä kirjallista että suullista ruotsin taitoa. Tavallista on, että molempia harjoitellaan yhdellä ja samalla kurssilla, mutta ne arvioidaan kuitenkin erikseen, ja opiskelijat saavat niistä erilliset arvosanat. Suullisen ja kirjallisen viestinnän käsitteet ovat toki laajentuneet digitaalisuuden myötä, ja perinteinen jako kasvokkaiseen viestintään ja kirjoitetun viestin lähettämiseen on monipuolistunut, ja opetuksessa voidaan harjoitella esimerkiksi digitaalisilla alustoilla kirjoittamalla käytävää keskustelua tai audio- tai videoviestejä ja esityksiä.

Suullinen taito koetaan usein haastavaksi, ja opiskelijat tuntevat sen suhteen epävarmuutta. Opetuksen yhtenä tavoitteena onkin kasvattaa opiskelijoiden rohkeutta puhua ja keskustella ruotsiksi spontaanisti, ilman valmista käsikirjoitusta. Lukion suullisen taidon kurssi on madaltanut kynnyksiä, mutta edelleen opiskelijoilla on jonkin verran esimerkiksi virheiden pelkoa. Spontaanisissa keskustelutilanteissa ei oikeakielisyyttä saa kuitenkaan samaa painoarvoa kuin esimerkiksi kirjoittamisessa, vaan tärkeintä on pystyä osallistumaan vuorovaikutukseen ja tuottaa sisältöä niin, että muut ymmärtävät sen. Tässä suhteessa esimerkiksi sanajärjestyksen vaikutus ei ole kovin suuri!

Sanaston omaksuminen vaatii paljon työtä, mikä voi joskus vaikuttaa siihen, että kieliopillinen osaaminen kärsii – ainakin opiskelijoiden itsensä mielestä. Kielioppi ja rakenteet eivät olekaan itseisarvoisesti opetuksen keskiössä, vaan ne nähdään lähinnä resursseina, jonka avulla viestintä onnistuu. Mitä enemmän opiskelijalla on käytössään kieliopillisia rakenteita, sitä monipuolisemmin ja tarkemmin hän pystyy ilmaisemaan asioita. Arviointikin tapahtuu viestintätilanteissa, eikä kielellisiä asioita testata erillisinä komponentteina. Kieliopin osuus korostuu luontevasti kirjoittamisen harjoittelun yhteydessä, ja mahdollisuuksien mukaan opiskelijan tuottamista teksteistä annetaan yksilöllistä kielellistä palautetta ja ohjausta.

Opintojen taitotasot ja arviointi

Jos opiskelijalla on jo kurssin tavoitteiden mukainen kielitaito, hän voi osoittaa kielitaitonsa näyttökokeen avulla, mutta tavallisinta on osallistua opetukseen. Kurssin lopussa järjestetään tentit tai osaamista arvioidaan jollakin muulla tavalla, kuten portfolion tai jonkin muun jatkuvan näytön menetelmällä.

Ruotsin arviointi poikkeaa muusta korkeakouluissa käytettävästä arvioinnista, joissa hyväksytyt suoritukset arvioidaan hyväksytyiksi tai skaalataan viisiportaiselle asteikolle. Ruotsin arvioinnissa käytössä on kaksiportainen (tyydyttävä taito/hyvä taito), valtionhallinnon kielitutkintojen asteikko. Arviointitasot rinnastetaan puolestaan eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolle.

”Ruotsin opiskeluun kannattaa panostaa koulussa, koska se antaa edelleenkin hyvän pohjan jatkaa ruotsin opintoja korkeakoulussa.”

Tyydyttävä taito vastaa tasoa B1 ja hyvä taito vähintään taitotasoa B2. B1-taso on siis kurssin lähtötaso, joka vastaa lukion ruotsin tavoitetasoa.

Valitettavasti vaadittavaa lähtötasoa ei kaikilla kuitenkaan ole, ja ongelmana on se, että valmentavaan ja kertaavaan opetukseen ei ole paljon resursseja käytettävissä. Opetuksen käytössä olevat tuntimäärät ovat myös niin rajalliset, että niiden puitteissa ei ole mahdollista kerrata ja opettaa perusasioita. Kurssien laajuus vaihtelee korkeakouluittain ja opintoaloittain, mutta tavallista on, että kurssit ovat kolmesta viiteen opintopisteen laajuisia. Yksi opintopiste vastaa keskimäärin noin 27 tunnin työpanosta, ja opetuksen osuus tästä voi vaihdella hyvinkin paljon kurssitoteutuksesta toiseen. Toisaalta resursseja ei ole myöskään opiskelijoilla, koska heillä on riittävästi tehtävää muiden opintojensa kanssa eikä siis välttämättä aikaa tai innostustakaan kerrata tai opiskella kouluaikaisia ruotsin asioita. Kannattaisikin panostaa opintoihin silloin, kun siihen tarjotaan opetusta, ja siihen on varattu aikaa – eli koulussa.

Kielikeskusopettajan terveisiä

Korkeakoulujen ruotsin opetukseen vaikuttaa sama trendi, mikä näkyy kouluissakin, eli opetustuntimäärien vähentäminen ja opetusryhmien koon kasvattaminen. Näiden yhteisvaikutuksena yhtä opettajaa kohden on enemmän opiskelijoita ja samalla vähemmän aikaa yhtä opiskelijaa kohden. Monilla aloilla myös kurssikohtaiset opetuspistemäärät ovat laskeneet. Samaan aikaan koulun ruotsinopetuksen muutokset heijastuvat yliopistoihin. Jos lukion opettajat kokevat, että opiskelijoiden kielitaito on laskenut viimeisen parin vuoden aikana, näkyy sama ilmiö yliopistoissa muutaman vuoden sisällä. Sama koskee tietysti kaikkia kouluissa toteutettuja leikkauksia ja muutoksia.

Opetuksen resursseja on siis kautta linjan vähennetty, mutta korkeakoulujen vaatimukset ja taitotasot ovat siitä huolimatta pysyneet samoina, mikä aiheuttaa tie-

tysti monenlaisia paineita ja ongelmia ruotsin opetukseen ja opettajille. Tämä ei ole minkään kouluasteen yksin ratkaistavissa oleva asia, vaan tähän vaadittaisiin kokonaisnäkemyksiä ja koko opintopolun läpikäymistä. Korkeakouluille ei ole osoitettu resursseja niiden puutteiden paikkaamiseen, joita aikaisempien koulutusasteiden opetusmäärien vähentäminen on tuottanut. Tärkeätä olisi kuitenkin tuntea toistensa työtä ja yrittää realiteettien rajoissa tehdä opiskelijoiden opintopoluista mahdollisimman sujuvia. Mutta vähintäänkin pitäisi kaikkien lukiolaisten ymmärtää se, että ruotsin opiskelu jatkuu korkeakoulussa, eikä tutkintoa voi saada ilman ruotsin kielen taitoa.

Ruotsin opiskeluun kannattaa siis panostaa koulussa, koska se antaa edelleenkin hyvän pohjan jatkaa ruotsin opintoja korkeakoulussa. Kannattaa harjoitella myös spontaania kielenkäyttöä ja madaltaa täten kynnyksiä suulliseen viestintään. Opiskelijat ovat joskus huolissaan siitä, että koulun ja korkeakouluopintojen välillä on pitkä tauko, ja he kokevat, että ruotsin taito on unohtunut. Käytännössä kuitenkin se, minkä on oppinut, ei kovin helposti katoa vaan vaatii palautukseen aktivoimista. Opiskelijat väittävät joskus, että ruotsia ei pääse käyttämään eikä siihen törmää missään, jos ei satu asumaan kaksikielisellä alueella. Kaikenlaiset kontaktit kieleen vaikuttavat kuitenkin kielitaitoon positiivisesti, ja opiskelijoita voi ohjata käyttämään olemassa olevia lukuisia mahdollisuuksia oppimisen tueksi samaan tapaan kuin englannin kielessä.

Ja lopuksi: ruotsin osaamisesta voi olla suurta hyötyä opintojen jälkeisessä työllistymisessä ja työelämässä. Monissa asiantuntijatehtävissä on eduksi, jos pystyy käyttämään ruotsinkielisiä lähdeaineistoja ja osallistumaan pohjoismaisiin yhteistyöhankkeisiin. Osaaminen avaa aina mahdollisuuksia. ■

LIITY JÄSENEKSI

BLI MEDLEM

WWW.POHJOLA-NORDEN.FI

Katapult

Uusi Katapult 4 soveltuu:

- Yhdeksännen luokan lisävuosiviikkotunneille
- Toisen asteen alkuun niveltävään opintojaksoon
- Ammatillisen opetuksen yto-ruotsiin

Tutustu: sanomapro.fi/katapult

sanomapro